

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АТ «ОЩАДБАНК»

Лаврук Н.А., к.е.н.

Семенюк О.А. магістр

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича

Анотація. У статті узагальнено методичний інструментарій аналізу фінансового стану банку, розглядається суть стійкості, надійності, стабільного розвитку, як ознак, що характеризують стан та діяльність комерційного банку. Метою статті є визначення основних методичних прийомів оцінки фінансового стану взагалі та фінансової стійкості зокрема, обґрунтування системи показників оцінки фінансової стійкості на основі фінансової звітності. У статті обґрунтовано застосування показників фінансової стійкості та платоспроможності, як основних індикаторів фінансового благополуччя банку. Окреслено основні завдання аналізу фінансової стійкості та платоспроможності комерційного банку. Наведено економічний зміст та алгоритм розрахунку фінансових коефіцієнтів на прикладі АТ «Ощадбанк». Проаналізовано основні коефіцієнти на основі розрахунку яких робиться висновок про рівень фінансової стійкості комерційного банку, формулюється власний підхід до визначення механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків, визначаються основні засади його функціонування, а також виділяються відповідні блоки й елементи даного механізму. Визначено основні об'єктивні умови стабілізації фінансової стійкості комерційного банку та виходу з кризового фінансового стану.

Результатом вирішення комплексу поставлених у статті завдань є розробка цілісної концепції функціонування механізму управління фінансовою стійкістю банків та визначення основних шляхів її зміцнення у ринкових умовах господарювання. Таким чином обґрунтовані у статті рекомендації можуть бути використані як основа системи оптимальних фінансових рішень, із одного боку – на рівні комерційного банку, а з іншого – на рівні органів державного регулювання з метою визначення рівня фінансової стійкості банківської системи та її забезпечення.

Ключові слова: фінансова стійкість, платоспроможність, активи, власний капітал, коефіцієнти фінансової стійкості.

FINANCIAL STABILITY ANALYSIS OF JSC "OSCHADBANK"

Natalia Lavruk, PhD in Economics

Oleksandr Semeniuk

Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University

Summary. The article summarizes the methodological tools of financial analysis of the bank, considered the essence of stability, reliability, sustainable development, both features that characterize the status and activities of commercial banks. The article aims to determine the main methods to assess the financial state in general and financial sustainability in particular; to study the system of indicators to measure the financial sustainability through of financial reporting. In the article it has been grounded the use of indicators of financial stability and solvency as key indicators of financial well-being of the bank. The basic tasks of analyzing the financial stability and solvency of the commercial bank are presented. It has been analysed the economic content and algorithm of financial ratios for the example of JSC «Oschadbank». Analyzed the main factors based on which a conclusion about the level of financial stability of commercial banks formulated their own approach to the definition of the mechanism of management of financial stability of commercial banks, defines the basic principles of its functioning, and highlight the corresponding blocks and elements of this mechanism. There are defined the main objective of stabilization of financial stability of commercial banks, out of the crisis of financial state.

The result of solving complex problems raised in the article is to develop a holistic concept of the functioning of the management of banks and financial stability determining basic ways of strengthening in market conditions. Thus reasoned recommendations in the article can be used as the basis of the best financial decisions, with one hand - on the level of commercial banks, on the other - at the regulatory agencies to determine the level of financial stability of the banking system.

Key words: financial stability, solvency, assets, equity, coefficients of financial sustainability.

Постановка проблеми. В умовах тотальної економічної глобалізації, коли в різних країнах все частіше спалахують економічні, банківські та фінансові кризи, гостро постало питання забезпечення стабільного економічного розвитку. Провідну роль у забезпеченні сталого розвитку відіграє надійний банківський сектор. Основою положним фак-

тором при формуванні довіри вкладників, інвесторів, партнерів до банківських установ виступає фінансова стійкість.

Фінансова стійкість банку є важливим показником, який характеризує діяльність банку, тому вона повинна бути не короткочасними досягненнями банківської установи, а безпосереднім стратегічним завданням, від чого, у свою чергу, залежатиме динамічність ринкових перетворень. Так, як наша країна знаходиться у досить несприятливих економічних умовах, то фінансова стійкість банківських установ і підприємств взагалі має ряд проблем, які не є новими, а мають давні корені, також вони не до кінця досліджені, дані проблеми зумовлені специфікою розвитку вітчизняного банківського сектору, тому забезпечення фінансової стійкості у банку як вже зазначалось повинно бути основним завданням, що сприятиме економічному розвитку не тільки установи, а й всієї економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що питаннями аналізу та управління фінансовою стійкістю комерційних банків займалися безліч як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема необхідно виділити праці, таких як: Р. Коттер, І.Є. Амелін, В.І. Міщенко, М.І. Савлук, А.М. Герасимович, О.В. Дзюблук, Р.В. Михайлюк, В.В. Коваленко, І.М.Парасій-Вергуненко, Г. С. Панова, О. Д. Заруба, С. А. Святко, Р. І. Шіллер та ін.

Невирішені складові загальної проблеми. Незважаючи на численні публікації та проведені фундаментальні дослідження, що стосуються процесу управління фінансовою стійкістю банківської установи, безліч практичних аспектів залишаються недостатньо розкритими. Складові процесу забезпечення фінансової стійкості розглядаються відокремлено, а комплексному дослідженню підходів щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю приділяється недостатньо уваги. Наявність даних проблем, що стосуються процесу управління фінансовою стійкістю вітчизняних банків та пошуків шляхів їх вирішення на зумовлює актуальність статті.

Формулювання цілей статі є обґрунтування конкретних методів і механізмів забезпечення стабільної діяльності АТ «Ощадбанк», мінімізації ризиків та забезпечення цільової прибутковості діяльності банку, спираючись на критерії фінансової стійкості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова стійкість банку – це якісна динамічна інтегральна характеристика спроможності банку ефективно виконувати свої функції та забезпечувати цілеспрямований розвиток шляхом трансформації ресурсів та мінімізації ризиків, витримуючи вплив факторів зони зовнішнього та внутрішнього середовища [1, с. 564].

Фінансова стійкість та її значення в функціонуванні комерційного банку розкривається через основні показники, перш за все через обсяг та структуру власних коштів банку, норм прибутку власного капіталу, рівень дохідності і прибутковості, дотримання встановлених Національним Банком України показників ліквідності та мультиплікативну ефективність власного капіталу.

Вихідними домінантами при визначенні поняття внутрішньої фінансової стійкості комерційного банку є стійкість капіталу та ресурсна стійкість.

Капітал комерційного банку – це сукупність грошових коштів, що знаходяться в розпорядженні банківської установи і використовуються для провадження своєї діяльності.

В умовах економічної, фінансової та правової нестабільності діяльність комерційних банків наражається на додатковий ризик, що збільшує вимоги до захисної функції власного капіталу. На думку Ж.М. Довгань [2, с. 448] капітал відіграє роль своєї «подушки», амортизатора, який дає змогу банку продовжувати операції у випадку виникнення великих непередбачених витрат. В.В. Іванов називає капітал – барометром стійкості банків.

Достатність капіталу відображає здатність банку захистити кредиторів та вкладників від непередбачених збитків, яких вони можуть зазнати в результаті невдалої діяльності банку.

При здійсненні аналізу достатності капіталу банку, слід враховувати, що активи здебільшого складаються з позичок і фінансових вкладень. Тому при поведенні аналізу достатності капіталу необхідно враховувати ризикованість активів [3].

Забезпечення необхідного обсягу капіталу та достатньої платоспроможності є пріоритетним завданням банку. Достатність власного капіталу банку досліджено у таблиці 1.

Таблиця 1 – Динаміка показників достатності капіталу АТ «Ощадбанк» за 2011–2015 рр.

Показник	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	Нормативне значення
Регулятивний капітал, млн. грн.	18 141	18 289	19 351	19 844	9 740	–
Норматив адекватності регулятивного капіталу, %	30,54	25,35	25,41	18,51	11,47	не менше 10%

Аналіз таблиці 1., показав, що регулятивний капітал АТ «Ощадбанк», складав у поточному році 19351 млн. грн, що на 1210 млн. грн. більше ніж у 2011р. Регулятивний капітал банку є одним з найважливіших показників діяльності банку, основним призначенням якого є покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банк бере на себе в процесі діяльності [4].

Для аналізу достатності капіталу розраховується коефіцієнт адекватності капіталу, який відображає співвідношення капіталу до загальних активів, знижених на ризик. Згідно з нормативними вимогами Національного банку України, відношення власних коштів банку до суми активів, зважених з урахуванням ризику, не повинно бути нижче 10 %. На рисунку 1 наведено коефіцієнт достатності капіталу АТ «Ощадбанк» за 2011-2015 рр.

Порівнюючи показники достатності капіталу АТ «Ощадбанк» у 2011-2015 роках можна побачити, що даний показник має тенденцію до спаду з 30,54% у 2011 році до 11,47 у 2015, однак незважаючи на спад значення відповідає встановленому нормативному значенню, а це свідчить про здатність банку своєчасно і в повному обсязі розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

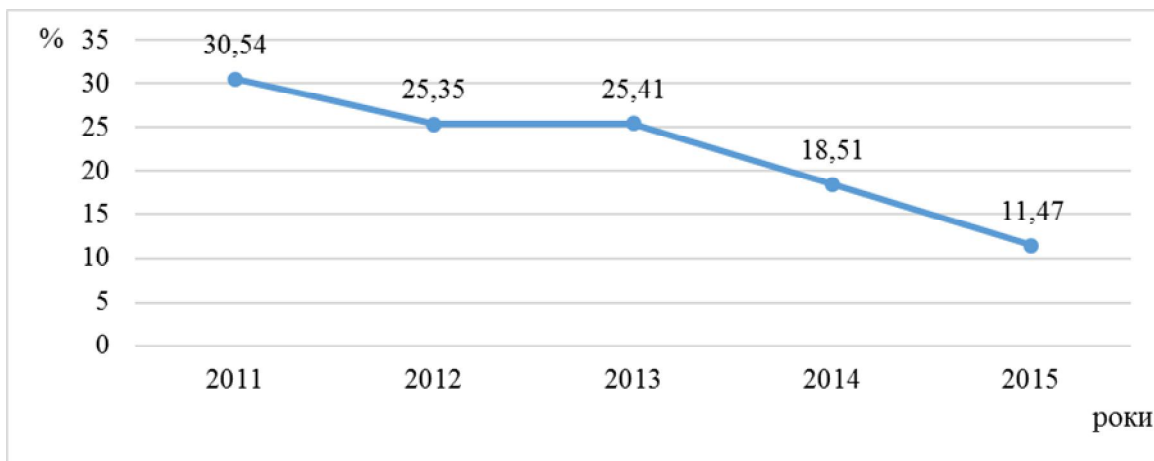

Рисунок 1 – Динаміка коефіцієнту достатності капіталу АТ «Ощадбанк» за 2011–2015 роки

Зменшення адекватності регулятивного капіталу являється результатом значного зростання активів, зважених за ризиком, відносно збільшення регулятивного капіталу банку. Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу у 2013 р. становив 25,41%.

Основну масу активів, зважених за ризиками, становлять активи зі 100 % коефіцієнтом ризику – 74,4 %, за рік вони підвищилися на 79,2 %. Активи, зважені на коефіцієнт ризику 50 %, становлять 4,9 % активів, активи з коефіцієнтом ризику 0 % – 17,6 % активів [5].

Один із підходів оцінки рівня фінансової стійкості ґрунтується на виборі оптимального показника – це показники прибутковості сукупного й статутного капіталу. Дані елементи забезпечують запас фінансової міцності (безпеки) і стабільності банку. А на оціночні показники надійності й ліквідності (достатність капіталу, ліквідність балансу тощо) накладаються обмеження, визначенні нормативами Національного банку України [6, с. 76].

З метою аналізу фінансової стійкості було здійснено розрахунок наступних показників (табл. 2). Аналіз коефіцієнту надійності, коефіцієнту фінансового важеля, коефіцієнту участі власного капіталу у формуванні активів, коефіцієнту захищеності власного капіталу, коефіцієнту мультиплікатора статутного капіталу показує, що за останні роки фінансова стійкість банку значно знизилась, пов'язано це з складною політичною і економічною ситуацією в Україні та в банківському секторі в загальному [7, с. 270].

Таблиця 2 – Динаміка показників фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» з 31.12.2011 р. по 31.12.2015 р.

Найменування показника	Умовні позначення	На 31.12.2011	На 31.12.2012	На 31.12.2013	На 31.12.2014	На 31.12.2015
Коефіцієнт надійності	Кн	0,31	0,27	0,23	0,18	0,04
Коефіцієнт фінансового важеля	Кфв	3,26	3,7	4,32	5,48	20,68
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	Кук	0,24	0,21	0,19	0,15	0,05
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	Кзк	0,14	0,17	0,18	0,17	0,52
Коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу	Кмк	5,01	5,65	5,84	4,13	5,28

Отже, на основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що станом на 2015 рік АТ «Ощадбанк» є фінансово не стійкою установою перш за все це пов'язано з тим що протягом 2014-2015 років спостерігались значні збитки у діяльності банку, через втрату Кримського регіонального та Донецького і Луганського обласних управлінь. В цілому фінансовий стан АТ «Ощадбанк» є задовільним.

Коефіцієнтний аналіз дозволяє детально і всебічно дослідити діяльність банку і виявити специфічні риси його функціонування, але не дозволяє визначити узагальнюючу оцінку фінансової стійкості. Інтегральні методи дозволяють визначити фінансову стійкість як одну кількісну характеристику та надають можливість порівняльного аналізу за великою сукупністю банків. При застосуванні інтегральних методів фінансова стійкість розраховується як агрегована сукупність базових показників [8, с.159].

Спираючись на проведені розрахунки видно, що коефіцієнт надійності (співвідношення капіталу банку і залучених коштів за мінімально допустимого значення не менше 5,0 %) поступово знижувався, так в 2011 році він становив 31%, що свідчило високу надійність, тобто банк досяг того рівня, за якого не залежить від стихій у залученні вільних коштів грошового ринку, бо має в достатку своїх, які можна розміщати в кредити господарюючим суб'єктам та в інвестиції. Однак у 2015 році значення коефіцієнта надійності опустилось нижче допустимого значення і становило 4%, дане значення свідчить про високу залежність банку від обсягу залучення коштів. На основі аналізу показника надійності можна зробити висновок, що протягом 2011 – 2015 років надійність АТ «Ощадбанк» поступово знижувалась і в 2015 році сягнула критичного показника, причиною цього послугувало значне зменшення розміру власного капіталу до 7 340 404 тис. грн [5].

Не менш важливим показником є коефіцієнт фінансового важеля, який відображає здатність банку до залучення коштів на фінансовому ринку. Розрахунок показує, що коефіцієнт фінансового важеля при максимально допустимому співвідношенні 20

становив на 31.12.2011 р. 3,26, дане значення свідчить не тільки про зменшення активності банку щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку, але й про паралельне збільшення його фінансової стійкості, а на 31.12.2015 р. – 20,68. Це свідчить про те, що банк підвищив активність щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку, однак фінансова стійкість значно знизилась.

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів протягом аналізованого періоду зменшився на 0,19 і становив 0,05, що свідчить про зменшення використання власного капіталу і як наслідок збільшення в 2015р. коефіцієнта захищеності власного капіталу на 0,38 до 0,52 порівняно з 2011 р. що є позитивно і вплинуло на фінансову стійкість АТ «Державний ощадний банк України».

Що стосується коефіцієнта мультиплікатора капіталу, що характеризує ступінь покриття активів акціонерним капіталом, то за оптимального співвідношення 12,0 – 15,0 разів він становив на 31.12.2011 р. становив 5,01, а на 31.12.2015 р. зріс до 5,28 рази. Це свідчить, насамперед, що темп зростання активів значно перевищує темп зростання акціонерного капіталу.

Оцінку фінансової стійкості можна здійснювати за допомогою математично-статистичних методів, зокрема, факторного аналізу, дискримінантного аналізу, нелінійного оцінювання [9, с. 243].

Звертаючи увагу на те, що критерії стійкості діяльності в економіці застосовуються для характеристики складних динамічних систем, то діяльність банку, яка підвладна впливу великого числа випадкових і не випадкових факторів, слід оцінювати саме із застосуванням критерію стійкості.

Для узагальнення результатів аналізу за наведеними критеріями, розрахуємо додатково синтетичний показник, як суму значень віднормованих коефіцієнтів, користуючись при цьому адитивним принципом побудови загальної формули (формула 1.).

$$СП_{\Phi C} = \sum_{i=1}^n \left(\frac{K_i}{N_i} \right) \quad (1)$$

де СП_{фс} – синтетичний показник фінансової стійкості;

K_i, N_i – відповідно поточне та нормативне значення і-того показника.

Оскільки після нормування кожен з доданків у формулі має бути більше одиниці, то при трьох доданках оптимальним значенням коефіцієнта буде значення не менше 3 [10, с. 222]. Результати розрахунків наведені в таблиці 3.

Після нормування кожен із коефіцієнтів в таблиці має бути більше одиниці, то по трьох доданках оптимальне значення синтетичного показника має бути не менше 3, в ПАТ «Державний ощадбанк України» він склав 6,76 в 2011 році та мав тенденцію до спаду, однак в 2015 р. він зріс до 11,72.

Таблиця 3 – Аналіз показників фінансової стійкості АТ «ОЩАДБАНК» за період з 31.12.2011 по 31.12.2015

Звітна дата	Мультиплікатор ста- тутного капіталу	Показник загальної ліквідності	Рентабельність активів	Синтетичний по- казник
31.12.2011	3,79	1,31	1,66	6,76
31.12.2012	4,43	1,27	0,84	6,54
31.12.2013	4,83	1,23	0,77	6,83
31.12.2014	5,90	1,18	(-)8,84	(-)1,76
31.12.2015	19,32	1,05	(-)8,65	11,72

Висновок. Отже, фінансова стійкість є головною умовою банку для здійснення своєї діяльності. Саме вона є рушійним елементом побудови банківської системи України в цілому. На підставі отриманих розрахунків можливо зробити наступні висновки щодо показників фінансової стійкості АТ «Ощадбанк»:

– значення мультиплікатора знаходиться нижче рекомендованого значення (від 8 до 25);

– за критерієм рентабельності банк може бути віднесений до фінансово не стійкого, так як протягом 2011-2015 рр. спостерігається тенденція щодо спаду показника;

Станом на 31 грудня 2015 року АТ «Ощадбанк» входив до першої групи комерційних банків України та за основним фінансовими показниками зберіг свої позиції у ТОП-5 українських банків, а саме:

- 3-ге місце за розміром власного капіталу;
- 2-ге місце за обсягами активів;
- 2-ге місце за обсягом депозитів фізичних осіб.

Банк є лідером кредитування реального сектора економіки України та посідає друге місце серед банків України за кредитами, наданими юридичним особам.

Перелік посилань:

1. *Большой энциклопедический словарь [Текст]: словарь / Мин. Культуры РСФСР, ред. А.П. Иванов – М.: Большая российская энциклопедия, 1997. – 564 с.*
2. *Довгань Ж. М. Фінансова стійкість банківської системи України: проблеми оцінки та забезпечення: монографія / Ж. М. Довгань. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 448 с.*
3. *Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: затверджена постановою Правління НБУ від 28 серпня 2001 року «368» [Електронний ресурс]: / – К.: Національний банк України – Режим доступу: <http://pluto.bank.gov.ua/hosting/DSR>.*
4. *Постанова Правління Національного банку України «Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні» від 2 червня 2009 року N 315 [Електронний ресурс]: / – К.: Національний банк України – Режим доступу: <http://pluto.bank.gov.ua/hosting/DSR>.*
5. *Офіційний сайт АТ «ОЩАДБАНК» [Електронний режим]: Режим доступу: <http://www.oschadbank.ua>*
6. *Крухмаль О. В. Оцінка фінансової стійкості як динамічної характеристики банку [Текст] / О. В. Крухмаль // Вісник УАБС. – 2014. – № 1 (22). – С. 75-78.*
7. *Малахова О.Л. Управління фінансовою стійкістю банків / О. Л. Малахова, Р. В. Михайлюк. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 270 с.*
8. *Шіллер Р. І. Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення. [Текст]: / Р. І. Шіллер – К.: Наук, думка, 2010. – 159 с. – ISBN 966- 625-327-2.*
9. *Туркало Р. Фінансовий аналіз комерційного банку, основи теорії, експрес-діагностика, рейтинг. [Текст]: навч. посіб. / Р. Туркало, З. Щибоволок – К. «Слобожанщина», 1999. – 243с.*
10. *Груздевич У.Я. Аналіз банківської діяльності [Текст]: навч. посіб. / – К.: УБС НБУ, 2007. – 222 с.*

Стаття надійшла: 30.11.2016 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горювий Д.А.

Рецензент: д.е.н., проф. Лучик С.Д. (Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ)

УДК 330.338

JEL Classification: D 810

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ КОРПОРАЦІЇ

Прокопенко М.В.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Анотація. Зростання уваги до проблем управління ризиками корпоративного сектора економіки об'єктивно обумовлений процесами що відбуваються як в сучасній українській економіці, так і на світовому ринку.

В цілому очевидно, що ризикова ситуація у вітчизняному корпоративному секторі якісно відрізняється від європейської або американської у бік більшої складності і невизначеності. Відповідно, і важливість питань управління ризиками об'єктивно набуває все більшого значення яке зростатиме і в майбутньому.

Крім того, особливістю ризик-менеджменту в нашій країні є те, що в силу специфіки вітчизняного ринку механізми управління ризиками повинні забезпечувати участь багатьох чинників в рішенні завдань ефективно організації контролю ризику.

Слід підкреслити, що в сучасних умовах науково-обґрунтованим і потенційно-ефективним є управління фінансовими ризиками корпорацій, дія яких на бізнес і суспільство підпорядкована певним об'єктивним закономірностям. Ці закономірності можуть бути виявлені у рамках економічного аналізу і описані за допомогою математичного інструментарію.